

Mikä aivovamma? -podcast

Jakso: Miltä tuntuu, jos mikään ei tunnu miltään? / Tarja ja Jani

Tarja: Moi! Olen Tarja ja minulla on vaikea aivovamma.

Jani: Moikka! Minun nimeni on Jani, ja minulla on keskivaikea aivovamma.

Tarja: Aivovamma ei ole älyvamma kuitenkaan. Ei minusta ole tullut pieni lapsi uudestaan. Ihmisten on vaikea tajuta.

(Podcast-sarjan tunnusmusiikki ja siihen kuuluvat puheosuudet alkavat.)

Juontaja: Mikä aivovamma?

(taustalta kuuluu tunnusmusiikkia)

Henna: Pystyykö aivovamman saanut harrastamaan seksiä?

Anna: Miksi lätkässä ei esiinny aivovammoja?

Henna ja Anna: Vai esiintyykö?

Henna: Moi, minä olen Henna!

Anna: Moi, minä olen Anna!

Henna: Me olemme psykologi...

Anna: Ja elokuvantekijä...

Henna: Ja meitä kiinnostaa, millaista on elää aivovamman kanssa. Siksi me teimme tämän podcastin.

Juontaja: Mikä aivovamma?

(Tunnusmusiikki päättyy.)

Juontaja: Suomessa tapahtuu vuosittain noin kaksikymmentätuhatta aivovammaa, joista 40 % on yhtä vakavia kuin Tarjalla ja Janilla. Niistä suurin osa tapahtuu arkisissa tilanteissa. Suurin osa meistä ei tiedä, mitä aivovamma tarkoittaa.

Tarja: Minun aivovammani tuli sillä tavalla, että olin pyöräilemässä isoa alamäkeä ilman polkupyöräkypärää. Olin tulossa töistä kotiin. Sitä samaa mäkeä olin aina joka aamu ajanut hiki päässä ylös. Mutta kun tulin alamäkeä alas, en käyttänyt jarruja ja vauhti oli kova. Olin ajanut samaa reittiä yhdeksän vuotta, mutta tiehen olikin tullut kuoppa. Ja sitten kaaduin. (taustalta kuuluu ambulanssin ääntä) Sen jälkeen menee kolme kuukautta aikaa, josta en muista mitään. (taustalta kuuluu sairaalakoneiden piipitystä) Ensin minä ajattelin, että pahimmat vammat ovat solisluun seudulla. Solisluu oli mennyt aivan siruiksi. Lisäksi päässä oli joitakin kymmenen sentin haavoja, joita oli tikattu umpeen. Sinne tuli kallonmurtumia. Kysyin, että miten minulla voi olla sekä pään takana että otsalohkossa kallonmurtumia. Kuulin, että kun tippuu kovalla vauhdilla polkupyörän päältä, voi pää liikkua edestakaisin katukivetyksen reunalla. Silloin luulin voivani palata takaisin töihin sitten, kun pystyn taas kirjoittamaan taululle. Mutta tilanne olikin aivan toisin.

Jani: Sain keskivaikean aivovamman vuonna 2011 Junioreiden yleisurheilukisoissa. Olin jo aamupäivällä ollut toimitsijana eri lajeissa. Kiekonheittokilpailu alkoi. Kyseessä oli 14–15-sarjalaisten tyttöjen kiekonheittokilpailu, ja minä olin kiekon laskeutumispäässä mittamiehenä. (taustalta kuuluu urheilukilpailujen hurrausta ja puheensorinaa) Seurasimme, kun kiekko lähti ilmaan. Ilmassa se hukkui urheiluhallin kirkkaisiin valoihin niin, ettei kiekkoon ollut enää näköyhteyttä. Arvuuttelimme, mihin kiekko laskeutuu. Mutta se tulikin minua päin. (taustalta kuuluu kolahdus) Ja osui suoraan otsalohkoon. Minulta meni taju, enkä muista mitään. Makasin keskellä Pirkkahallia. (taustalta kuuluu ambulanssin ääntä) Meni vain seitsemän minuuttia soitosta, kun ambulanssi oli jo hallin ovista sisällä. Minä heräilin maassa ja tärisin sekä kouristelin. Ambulanssin henkilökunta ei ehtinyt edes tulemaan luokseni, vaan minä kävelin talutettuna ambulanssiin. Matkasta en muista enää mitään. Acutasta, eli sairaalan päivystyksestä, muistan vain yhden asian. Siellä eräs sairaanhoitaja totesi minulle, että minulla olisi todennäköisesti vain lievä aivotärhdys kiekon osumisesta päähäni.

(taustalta kuuluu taustamusiikkia)

Tarja: Aivovamma on vaikea sana. Vieläkin jotkut ystäväistäni kauhistelevat aivovamma-sanaa. Kun kerron, että olin aivovammakuntoutuksessa tai jossain muussa aivovammaan liittyvässä jutussa, he saattavat sanoa: ”älä sano noin, kuulostaa kauhean pahalta”. Mutta se on totta, tämä on aivovamma. Aivovammasta ei tiedetä kovinkaan paljoa. Ja voin sanoa, etten minäkään tiennyt mikä aivovamma on ennen kuin itselleni sattui.

Jani: Esimerkiksi varsinkaan alussa en osannut edes itkeä. Minulla ei tullut itkua millään. Minulla oli vähän kuin tunteet jäässä. Olin jäätä koko ihminen: en tuntenut iloa, en tuntenut surua. En tuntenut yhtään mitään. Elin todella pitkään siinä vaiheessa, ettei mikään tuntunut miltään. Ylipäättään tunnepuoleen liittyen: vammautumisestani oli kulunut vain vajaa vuosi, kun isoisäni nukkui pois. Hänen hautajaisensa järjestettiin, mutten sielläkään tuntenut mitään. Oikeastaan missään vaiheessa ei tullut minkäänlaisia tunteita. Kun istuin hautajaisissa kappelissa, järkytyin itsekin omista ajatuksistani. Kävin silloin mielessäni läpi omat hautajaiseni ja mietin, kuka istuisi missäkin kohdassa minun hautajaisissani. Mikään ei tuntunut yhtään miltään silloin. Sitten kun kerroin näitä asioita muille, olivat muut yllättyneitä ja ihmeissään. He kysyivät: ”eikö mikään tunnu missään”. Totesin, että ”ei tunnu, enkä voi asialle yhtään mitään itse”. Kerroin ihmetteleväni asiaa itsekin.

(taustalta kuuluu taustamusiikkia)

Tarja: Minullahan on myös kokemus tuosta surusta. Tai siitä tunteesta, kun tietää, että nyt kuuluisi olla surullinen. Tätini kuoleman jälkeen olimme hautausmaalla hautaamassa tätini tuhkia. Huomasin, että isoveljenikin pyyhkivät siellä kyyneleitään. Kaikki ympärilläni olivat

tietenkin surullisia, mutta itse en tuntenut mitään. Pystyin sanomaan täysin monotonisella äänellä ”hyvää matkaa, rakas täti”, ja se oli siinä. Minä elän nyt sellaista aikaa, että vaikka mitä sattuu, niin minua ei itketä eikä naurata. Se on todella hankalaa tällaiselle ihmiselle, jolla on hyvin vilkas sosiaalinen elämä. Ihmiset ovat tunteneet minut aivan toisenlaisena, ja tottuneet siihen. Mutta nyt elämäni on hyvin tasapaksua. En voi sanoa sen olevan tasapainoista, mutta tasapaksua.

(taustalta kuuluu taustamusiikkia)

Juontaja: Kun ihminen ihastuu, aivoissa ja kehossa tapahtuu hirveä määrä kaikkea ihmeellistä. Hormonit hyrräävät ja välittäjäaineet aivoissa käyvät kierroksilla, mikä tuntuu monenlaisina olotiloina. Kaikki varmasti tunnistavat tämän. Tuntuuko aivovamman saaneesta sitten jotenkin erilaiselta?

(taustalta kuuluu taustamusiikkia)

Tarja: En ala valehtelemaan kenellekään sanomalla ”minä rakastan sinua”, jos en tunne, että niin on. Ja sellaisia tunteita ei ole ollut. (taustalta kuuluu taustamusiikkia) Minulla oli onnettomuuden aikaan parin vuoden suhde. Emme asuneet yhdessä vaan asuimme vielä eri kaupungeissa, mutta vietimme kaikki viikonloput ja lomat yhdessä. Suhde jatkui onnettomuuden jälkeenkin vielä vuoden verran, mutta sen jälkeen se meni liian vaikeaksi monella tapaa. Ja se suhde päättyi siihen. Minähän olin kokonaan eri ihminen kuin se, johon hän oli tutustunut. Olin ennen ollut reipas, rohkea, menevä ja sosiaalinen. Nykyään asiat ovat jo jonkun verran toisin, mutta alkuvaihe onnettomuuden jälkeen oli hyvin vaikea. Silloin itselläni ei ollut mitään oiretiedostusta. Minun mielestäni on ymmärrettävää, että tilanne oli hänelle haastava. Kun en itsekään ymmärrä ollenkaan mitään rajoja, niin se on paljon vaadittu toiselta, että hän siinä vierellä jaksaa ja ymmärtää sitä tilannetta. Sen jälkeen meni melko kauan aikaa, varmasti pari kolme vuotta. Eiväthän ”meikäläiset” jaksaa lähteä esimerkiksi baariin, koska siellä alkaa meno vasta siihen aikaan, kun minulla on jo hampaat pesty ja olen päässyt peiton alle nukkumaan. Kuitenkin kerran oli eräs hyvä yhtye tulossa esiintymään. Minulla on aina korvatulpat mukana, kun menen kuuntelemaan jotain yhtyettä, sillä kova meteli rasittaa minua. Sillä kertaa oli kuitenkin niin hyvä yhtye esiintymässä, että lähdin erään ystävättäreni kanssa baariin. Menomatalla kerroin ystävälleni, että voisin lyödä hänen kanssaan tuhannesta eurosta vetoa siitä, ettei minulla tule enää koskaan olemaan parisuhdetta. Kukapa nyt haluaisi tutustua vanhaan, ylipainoiseen ja aivovammaiseen naiseen? Sillä reissulla kävi kuitenkin niin, että baaritiskillä tuli lähelleni eräs mies. Hän kysyi, että voiko tilata siitä kohdalta itselleen oluen. Ja siitä alkoikin useamman vuoden seurustelusuhde hänen kanssaan. (taustalta kuuluu taustamusiikkia) Silloin kun tutustuimme miehen kanssa, olin täysin varma, ettei mitään parisuhdetta ollut tulossa. Siksi halusin heti alkuun pelotella häntä ihan kunnolla. Kyselin häneltä missä hän on töissä, koska yleensä on tapana keskustella siitä, mitä ihmiset tekevät

työkseen. Omalla kohdallani sanoin, että minähän en ole nyt missään töissä, koska minulle sattui onnettomuus ja minulle tuli siitä vaikea aivovamma! Odotin hänen reaktiotaan, mutta mitään ei tapahtunut. Kysyin mieheltä, että eikö hän aio lähteä karkuun. Hän ei lähtenyt. Emme asu yhdessä, ja meidän järjestelymme sopii meille molemmille hyvin. En ollut koskaan ajatellutkaan, että haluaisin muuttaa kenenkään kanssa yhteen. Minusta on hyvä, että molemmat asuvat omissa kodeissaan. Niin myös hänellä on muutakin elämää, ja minä taas saan tehdä rauhassa omia hommiani kotona ja levätä tarpeeksi. Silloin kun olin sinkku, antoi joku minulle ohjeeksi, että pitäisikö minun etsiä kumppania muista vammaisista. Tuttavat ja ystävät tarkoittavat hyvää ja sekin ohje oli varmasti hyvällä sanottu. Minusta se tuntui kuitenkin siltä, että enkö hänen mielestään muka kelpaa kenellekään terveelle.

(taustalta kuuluu taustamusiikkia)

Jani: Itselläni oli sellainen tilanne, että olin sinkku silloin onnettomuuden aikaan. Voisi jopa sanoa, että onneksi olin sinkkuna, sillä en sitten tuottanut toiselle mitään pahaa oloa. Mutta ei mennyt kauaa, kunnes jo seurustelin. Kului vain puolitoista vuotta, kun nuorin lapseni jo syntyi. Totta kai kumppanini oli vaikea ymmärtää kaikkia näitä oireita, mitä onnettomuudesta seurasi. Alussa oireet olivat todella rajut. En pystynyt tekemään lähes mitään ennen kuin alkoi huimata ja pyörryttää niin paljon, että oli pakko mennä lepäämään. Erosin sen aikaisesta kumppanistani, ja jäin töistäkin pois. Aloitin uudestaan kuntoutuksen. Sitten törmäsin sattumalta uuteen henkilöön. Emme olleet sopineet mitään tapaamista treffipalstojen tai -sovellusten kautta. Hän vain käytännössä käveli syliini. Kun olimme tapailleet ja käyneet syömässä muutaman kerran, minä kerroin avoimesti tilanteestani. Hän otti asian ihan hyvin vastaan, eikä hänellä ollut sen kanssa mitään ongelmaa. Sen jälkeen hän on käynyt kanssani lääkäreissä ja halunnut olla mukana joka asiassa. Hän on ollut hyvin avoimena kaikille. Hän sanoi suoraan, että tieto aivovammasta tuli täysin yllättäen. Asia ei hänen mukaansa näy minusta mitenkään ulospäin. Ja se onkin aivovamman kanssa suurin ongelma, kun tapaa uusia ihmisiä. Ihmiset eivät ymmärrä esimerkiksi väsymystämme, mikä on ehkä se suurin ja yleisin oire meillä aivovammaisilla. Ihmisten on vaikea ymmärtää sitä, koska aivovamma ei näy mitenkään päällepäin. He eivät voi nähdä, että meille on edes tapahtunut mitään. Tämä on näkymätön vamma. Vaikka meille on tullut tämä vamma, niin me olemme yhtä lailla aivan normaaleja ihmisiä tässä yhteiskunnassa. Ei kannata lokeroitua vammaisten lokeroon.

(taustalta kuuluu taustamusiikkia)

Tarja: Ja on hyvä muistaa, että joskus tässä elämässä voi käydä myös hyvin. Aina ei kannata pitää vain niitä kaikkein huonoimpia asioita pinnalla, vaan miettiä, että tämä elämä voikin mennä ihan hyvin. Ja sellainenkin viisaus on, että: ”Jonain päivänä meidän kaikkien on kuoltava, mutta niinä kaikkina muina päivinä me elämme. Joten kannattaa elää.”

(taustalta kuuluu taustamusiikkia)

Juontaja: Tämä oli Mikä aivovamma? -podcast, jonka sinulle tarjosi Aivovammaliiton Kypärätemppe-hanke ja Artlab.

(taustalta kuuluu taustamusiikkia)